

KATONAI LOGISZTIKA GYAKORLATA

ÚJ GÉPJÁRMŰ TECHNIKAI ESZKÖZÖK SZERVEZETBE ÁLLÍTÁSÁNAK ÜZEMELTETÉSI ÉS ÜZEMFENNTARTÁSI RENDSZERVIZSGÁLATA A LÉGIERŐNÉL

Turcsányi Károly - Piros Ottó¹

Bevezetés

A Magyar Honvédséggel szembeni egyik legfőbb elvárás, hogy a potenciális válságfejeményekre az alkalmazási lehetőségek függvényében azonnal és rugalmasan válaszolhasson, azaz a helyzetnek és a megbízatásnak megfelelő reagáló képességgel rendelkezzen. A gyors reagálás érdekében olyan jól kiképzett alkalmazói állománnyal és korszerű műszaki színvonalú gépjármű eszközökkel kell rendelkeznie, amelyek külön felkészítés nélkül azonnal bevetethetők, és egyúttal a járműállomány összetétele, technikai jellemzői alapján a béke működések fenntartására és a NATO tagsággal járó követelmények teljesítésére is alkalmazhatók.

Az is alapelveként fogalmazható meg, hogy a honvédség rendszerében lévő gépjármű-technikai eszközök mindenkor műszaki állapota a Magyar Honvédség teljes egészének, valamennyi szervezeti elemének működése szempontjából meghatározó, ugyanis üzemképes, megbízhatóan működő, a kor színvonalának megfelelő gépjárművek nélkül egyetlen fegyvernem és egyetlen haderőnem sem képes a feladatait maradéktalanul végrehajtani.

A Magyar Honvédség működőképessége szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a katonai szervezetek minden körülmények közötti szállító képességének fenntartása, valamint az a tény, hogy egy katonai szervezet hadrafoghatóságát a vezetés színvonala, az állomány kiképzettsége és a technikai eszközök állapota minősíti.

¹ Prof. Dr. Turcsányi Károly ny. mk. ezredes, ZMNE Haditechnikai tanszék, tanszékvezető egyetemi tanár.

Piros Ottó mk. alezredes, okleveles haditechnikai menedzser.

Az elmúlt évtizedben a Magyar Honvédség gépjárműparkjának műszaki állapota, biztonsága, megbízhatósága – a fenntartási források, a kezelő és karbantartó állomány létszámának csökkenése, a több éve elmaradó beszerzések miatt – a működőképességet veszélyeztetően leromlott, rendkívül elöregedett, elavult valamint esztétikailag erősen kifogásolható.

A takarékosági okokból bevezetett kényszerű átcsoportosítások, igénybevételi korlátozások, kiképzési feladatok csökkentése stb. ellenére veszélybe került a katonai szervezetek napi életének biztosítása is.

A NATO tagságunkból eredő feladatok gépjármű biztosítása pedig a rendkívül magas életkorú, korszerűtlen és igen sok beszerzési relációból származó, nehezen és drágán javítható gépjárművekkel nem, vagy csak jelentős anyagi ráfordításokkal oldható meg.

A kritikussá vált gépjármű helyzet megváltoztatása érdekében szükséges a gépjárműpark fejlesztése, korszerűsítése, valamint új eszközök beszerzése az elvárt színvonalú gépjármű–állomány biztosítása céljából.

Bízhatunk abban, hogy az évek óta húzódó mára már beindított **Gépjármű Fejlesztési Program**, majd az ezt felváltó **Gépjármű Beszerzési Program** keretében minél rövidebb idő alatt műszakilag megbízható, biztonságos, a kor színvonalának megfelelő, kellő mennyiségű gépjármű kerül beszerzésre.

1. A téma fontosságának és tartalmának vizsgálati szempontjai

A Gépjármű Fejlesztési Program keretében első lépésként kidolgozásra kerültek a műszaki specifikációban megfogalmazott követelmények, melyben a cikk szerzői is részt vettek.

A követelményrendszer legfőképpen az értékelési munka fázisával, a ténylegesen lefolytatandó járművizsgálatokkal foglalkozik. E járművizsgálatok választ adnak a járművek bizonyos fő műszaki tulajdonságaira, de nem árulnak el semmit arról, hogy hosszabb üzemeltetés során ezek a tulajdonságok hogyan változnak, és általában, milyen a járművek megbízhatósága, karbantarthatósága és az üzemben tartás lehetősége.

A fentiekből adódik, hogy a szóbajövő típusoknál, esetleges típusoroknál választ kell adni a fenntartás, technikai biztosítás ezen belül a karbantartási folyamatok elvi kérdéseire.

Ez a cikk továbbiakban ezeknek a területeknek a részletesebb bemutatásával kíván foglalkozni - figyelembe véve a légierőnél alkalmazott típusválasztékot - mivel új típus, típusok rendszerbeállításánál mindig számos fontos területet kell vizsgálni és figyelembe venni. E területek közül a legnagyobb költségvonzata az üzemeltetésnek van.

Így vizsgálni kell, az új technikai eszköz beszerzések döntéseit meghatározó katonai, műszaki, gazdasági összefüggéseket, a rendszerbentartás körfolyamatát (**1. és 2. sz. ábra.**), valamint ismernünk kell azokat a törvényeket, rendeleteket, szabályzókat, melyek e területekre vonatkoznak.

KATONAI:

Harcászati képességek Kezelő-kiszolgáló igény Hatékonyság Mobilitás Védettség	Túlélőképesség Többcéluság Elektronizáltság Zavarvédelem Időjárás függetlenség	Légi szállíthatóság Deszantolthatóság Rendszer illeszthetőség Kölcsonös felismerhetőség, stb.
---	--	--

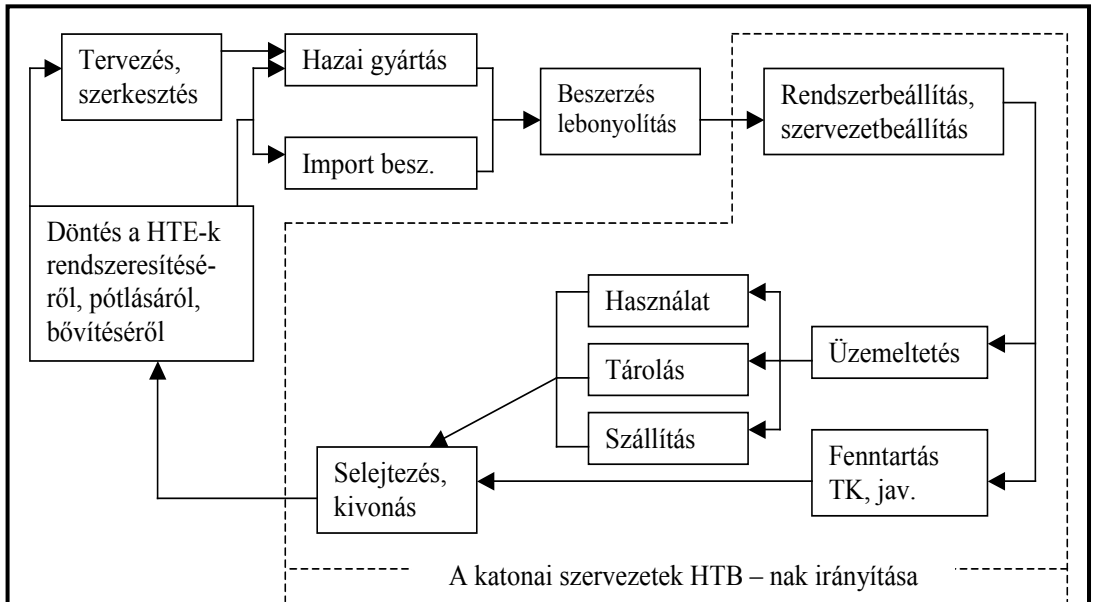
MŰSZAKI:

A konstrukció és a gyártási technológia korszerűsége A fenntartási infrastruktúra A javítási ciklikusság idő és teljesítmény-normái	A tárolhatóság idő és teljesítménynormái Alkatrész utánpótlás Csereszabotosság Rendszerben tarthatóság Korszerűsítési lehetőségek, stb.
---	---

GAZDASÁGI:

Beszerzési költség Fizetési feltételek Ellentételzhetőség A teljes élettartam költség A rendszerbeállítás	Az üzemeltetés <ul style="list-style-type: none"> • üzemeltartás • üzemfenntartás • tárolás 	A rendszerbentartás <ul style="list-style-type: none"> • humán • technikai Az elhelyezés beruházási költségei stb.
---	--	--

1. sz. ábra: Az új haditechnikai eszköz beszerzések döntéseit meghatározó alapvető tényezők

2. sz. ábra: A rendszertartási HTB –nak irányítása

2. A meghatározó törvények, rendeletek és szabályzók

A honvédségi járműállomány beszerzésére vonatkozó hatósági előírásokat a Magyar Köztársaság területére érvényes közúti közlekedési szabályozás alapvető elveit és elemeit a többször módosított **közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény**, és a végrehajtásáról rendelkező **30/1988. (IV. 21.) MT rendelet** fogalmazza meg.

A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény rendelkezéseinek érvényesülését egyrészt a honvédségi közúti járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételeiről szóló **6/1992. (IV. 7.) HM rendelet**, másrészt a honvédségi közúti járművek műszaki vizsgálatáról, valamint környezetvédelmi felülvizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló **7/1992. (IV. 7.) HM rendelet** figyelembevételével biztosítja.

Adott járműtípus gyártására, illetőleg behozatalára abban az esetben kerülhet sor, ha azt a közlekedési hatóság (**az 5/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendeletben** meghatározott szempontok szerint, az ebben a

rendeletben hivatkozott **6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendeletben** lefektetett műszaki követelmények teljesítése alapján) belföldi használatra alkalmasnak minősíti a típusbizonyítvány kiadásával. **[30/1988. (IV. 21.) MT rendelet 15.§ (1) bekezdés.]**

3. A feladat nagyságrendje a légierőnél

A légierő katonai szervezeteinél a ***Gépjármű Fejlesztési Program***, és az ezt felváltó ***Gépjármű Beszerzési Program*** keretében ezres nagyságrendű szállító, illetve különböző fegyvernemekhez tartozó fegyvernemi különleges eszköz cseréje szükséges.

Mint már a bevezetőben említettük a hadrafoghatóság szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a katonai szervezetek minden körülmények közötti ***szállító képességének*** fenntartása, valamint üzemképes, megbízhatóan működő, a kor színvonalának megfelelő gépjárművek nélkül egyetlen fegyvernem és egyetlen haderőnem sem képes a feladatait maradéktalanul végrehajtani.

Gondoljunk csak például a repüléseket biztosító, kiszolgáló gépjárművek üzemképességének jelentőségére. Ezen eszközök üzemeltetése, üzemfenntartása, karbantartási rendszerének kialakítása a repülési feladatok biztosítása területén elengedhetetlen.

Mivel néhány ezer új gépjármű-technikai eszköz rendszerbeállítása szükséges, alapkövetelmény ezen eszközök rendszervizsgálata is.

Meg kell határozni a gépjármű technikai eszközök fejlesztésének, korszerűsítésének követelményrendszerét. Ezek közül a teljesség igénye nélkül, címszavakban a legfontosabbakat emeljük ki:

- A katonai járművekkel szemben támasztott általános követelmények.
- A közúti járművekkel szemben támasztott fontosabb követelmények.
- A katonai terepjáró járművekkel kapcsolatos fontosabb követelmények (álcázhatóság - rejtettség, ABV védelem követelményei, csereszabotosság követelményei, ergonómiai követelmények, általános műszaki követelmények).

4. Felkészítés a szervezetbe állításra

Az új eszközök beszerzése, rendszerbeállítás, üzemeltetése, üzemfenntartása mindig számos problémát vet fel.

Ezeket az alábbiakkal lehet jellemezni:

- Az új eszköz rendszerbeállítás előtti vizsgálata, különösen a fegyvernemi különleges eszközök vonatkozásában.
- Az új eszközök szervezetbe állításánál figyelembe veendő prioritások.
- Az új eszköz üzemeltetési problémái (garancia, technikai kiszolgálás stb.).
- Új szabályzatok, szabályzók kidolgozása.
- A szakjavító állomány kiképzése, kiképzettsége.
- A megfelelő minőségű és felszereltséggel rendelkező javító bázisok megléte.
- A meglévő régi és a már rendszerbeállított új eszközök javító anyag ellátása.
- Az új igényeknek megfelelő - számítógéppel támogatott – okmányolási rendszer kialakítása.

A problémák kezelése azért összetett, mivel az eszközök beszerzése és rendszerbeállítása nem egyszerre, hanem több mint tíz évig elhúzódó folyamat és közben még a jelenleg meglévő eszközöket is rendszerben kell tartani és biztosítani üzemképességüket.

5. Felmerülő kérdések a rendszerbeállítás megszervezésekor, végrehajtásakor:

- Szükséges-e az egész Magyar Honvédségnél egységes komplex technikai kiszolgálási rendszert alkalmazni, vagy az új gépjármű

technikai eszközökre vonatkoztatva a karbantartási rendszer lehet fegyvernemenként eltérő?

- A légierő katonai szervezeteinél rendszeresítésre kerülő gépjármű technikai eszközök esetében a javításokat, karbantartásokat a meglévő javító szervekkel kell végrehajtani, vagy ezek a feladatok részben megoldhatók-e regionális bázisokon?
- A karbantartási, javítási, anyagellátási, okmányolási rendszert – a katonai szervezeteknél - milyen új, számítógéppel támogatott rendszerré lehetne átalakítani?
- Melyek azok a szabályzók, amelyek átdolgozása szükséges, esetleg milyen új szabályzókat kell kiadni?
- Az új eszközök megjelenése után hol és hogyan történjen a szakjavító állomány képzése, továbbképzése?

Úgy gondoljuk, ezek azok a fontosabb kérdések, - elsősorban a légierőnél - amelyeket az új gépjármű technikai eszközök megjelenésével célszerű lenne megvizsgálni.

Összegezve

A beindított és évek óta húzódó Gépjármű Fejlesztési Program, majd az ezt felváltó Gépjármű Beszerzési Program keretében minél rövidebb idő alatt műszakilag megbízható, biztonságos, a kor színvonalának megfelelő kellő mennyiségű gépjármű kerül beszerzésre.

Mindenki egyetért azzal, hogy a biztonság és a megbízhatóság napjainkban a gépjármű eszközök egyik igen fontos jellemzője. A biztonság a technika fejlődésével egyre nagyobb jelentőségre tesz szert. Ennek alapvető oka a technikailag egyre fejlettebb gépjárművek megjelenése.

A korszerű eszközök esetében jogos elvárás, hogy minél hosszabb időszakon keresztül hibamentesen működjenek és esetleges meghibásodásuk esetén gyorsan, egyszerűen javíthatók legyenek, javítás után pedig rendeltetésszerűen tovább üzemeljenek.

Ezen követelményeken túlmenően jogos igény, hogy gépjárműveink az üzemeltetési előírásokban, karbantartási utasításokban meghatározott időben, a szakszervizekben, szakjavító műhelyekben megfelelő minőségben végrehajtott átvizsgálások, esetleges kisebb javítások mellett hosszú ideig üzemképesen működjenek.

A Magyar Honvédségnél e szempontokat előtérbe helyezve magas prioritású célkitűzés, hogy megfelelő mennyiségű, biztonságos gépjármű kerüljön rendszeresítésre, a megfelelő műszaki színvonalú szervíz hálózat, javító bázis kiépítésével, esetleges korszerűsítésével, vagy az új eszközök megjelenésével egy időben a jelenlegi karbantartási rendszer újragondolásával.

Felhasznált irodalom:

1. **Turcsányi Károly:** A fegyverzeti és technikai eszközök üzemeltetése és fenntartása elméletének alapkérdései: Kandidátusi értekezés. ZMKA, 1990.
2. **Gáspár Tibor:** A fegyverzettechnikai eszközök technikai biztosítása korszerűsítésének lehetőségei a szárazföldi csapatoknál: egyetemi doktori értekezés, Budapest, MH 1993.
3. **Ungvár Gyula:** A szárazföldi csapatok fegyverzete tervszerű technikai biztosítási rendszerének korszerűsítése: Kandidátusi értekezés. Székesfehérvár, MN 5. Hadsereg, 1983.
4. **Ungvár Gyula:** A Magyar Honvédség fegyverzeti és technikai eszközrendszereinek fejlesztési és korszerűsítési lehetőségei: Doktori értekezés. HM, 1991.